

**A MAGYAR BIOLÓGIAI TÁRSASÁG
EMBERTANI SZAKOSZTÁLYÁNAK MŰKÖDÉSE
A 2022. ÉVBEN**

401. szakülés, 2022. március 18-án

A választási bizottság megválasztása.

A MBT Embertani Szakosztályának a 2022-2026 közötti időszakra vonatkozó vezetőségi választás eredményhirdetése az előzetesen beérkezett szavazatok alapján.

402. szakülés, 2022. május 18-án

Pálfi György¹, Pap Ildikó², Hajdu Tamás³ (¹Szegedi Tudományegyetem, Embertani Tanszék, Szeged, ²Magyar Természettudományi Múzeum, Embertani Tár, Budapest, ³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Embertani Tanszék, Budapest): **Éry Kinga és Farkas L Gyula 90. születésnapjára köszöntése.**

Heidi Y. Jäger¹, Frank Maixner¹, Ildikó Pap^{2,3,4}, Ildikó Szikossy^{3,4}, György Pálfi², Albert R. Zink¹ (¹Institute for Mummy Studies, EURAC Research, Bolzano, Italy, ²Department of Biological Anthropology, University of Szeged, Szeged, Hungary, ³Department of Anthropology, Hungarian Natural History Museum, Budapest, Hungary, ⁴Department of Biological Anthropology, Eötvös Loránd University, Budapest, Hungary): **Metagenomic analysis reveals mixed Mycobacterium tuberculosis infection in a 18th century Hungarian midwife.**

Joubert Kálmán¹, Berkó Péter², Zsákai Annamária³, Wagner György⁴ (¹Központi Statisztikai Hivatal, Népeségtudományi Kutatóintézet, Budapest, ²Egészségügyi Kar, Miskolci Egyetem, Miskolc, ³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Biológia Intézet, Embertani Tanszék, Budapest, ⁴Miskolci Egyetem, Gépészeti és Informatikai Kar, Miskolc): **Az ÉFT-percentilis mátrix módszer alkalmazása az intrauterin növekedési retardáció magzati és újszülöttkori szűrővizsgálatához.**

Annár Dorina¹, Rátz-Sulyok Fanny¹, Zsákai Annamária¹, Muzsnai Ágota² (¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Biológia Intézet, Embertani Tanszék, Budapest, ²Észak-Közép-budai Centrum, Új Szent János Kórház és Szakrendelő, Budapest): **Növekedési hormonnal kezelt gyermekek növekedésmintázatának jellemzői.**

Mateovics-László Orsolya¹, Hajdu Tamás², Köhler Kitti³, Fábíán Szilvia¹ (¹Magyar Nemzeti Múzeum, Nemzeti Régészeti Intézet, ²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Biológia Intézet, Embertani Tanszék, Budapest, ³Eötvös Loránd Kutatási Hálózat, Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Régészeti Intézet, Budapest): **Critical Mass: Egy késő rézkori tömegsír régészeti és embertani elemzésének tanulságai, Balatonszentgyörgy-Kenderföldek lelőhelyről.**

Gémes Anett¹, Szeniczey Tamás¹, Mester Edit², Dani János³, Kiss Viktória⁴, Kulcsár Gabriella⁴, Szeverényi Vajk³, Kiss Krisztián^{1,5}, Hajdu Tamás¹ (¹ELTE TTK, Biológiai Intézet, Embertani Tanszék, Budapest, ²Kiss Pál Múzeum, Tiszafüred, ³Déri Múzeum, Debrecen, ⁴ELK, Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Régészeti Intézet, Budapest, ⁵MTM, Embertani Tár, Budapest): **Tiszafüred-Majoroshalom III. – Egy középső bronzkori tömegsír a történeti embertani vizsgálatok tükrében.**

Nagy Réka¹, Spekker Olga^{1,2}, Gara Barbara¹, Paja László¹ (¹SZTE TTIK, Biológia Intézet, Embertani Tanszék, ²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Régészettudományi Intézet, Budapest): **Deszk F és Pitvaros bronzkori temetők oszteoarcheológiai anyagának paleopatológiája.**

Gyenesei Katalin¹, Szeniczey Tamás¹, Kiss Krisztián^{1,2}, Ujvári Ferenc³, Pesti Krisztina³, Hajdu Tamás¹ (¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Biológiai Intézet, Embertani Tanszék, Budapest, ²Magyar Természettudományi Múzeum, Embertani Tár, Budapest, ³Rómer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum, Győr): *A Győr-Kálvária összevont lelőhelyen feltárt késő vaskori temető leleteinek antropológiai vizsgálata.*

Tóth Gábor (Eötvös Loránd Tudományegyetem, SEK BDPK, Biológiai Tanszék, Szombathely): *Egy gödör Sárvár határában.*

Éry Kinga, Marcsik Antónia¹, Rácz Piroska² (¹Szegedi Tudományegyetem TTIK, Biológia Intézet, Embertani Tanszék, ²Eötvös Loránd Kutatási Hálózat, Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Régészeti Intézet, Budapest): *Csákvár késő római temetője – Az embertani vizsgálatok eredményei.*

Merczi Mónika (Magyar Nemzeti Múzeum Balassa Bálint Múzeuma, Esztergom): *Fejlődési rendellenességek az Esztergom - Kossuth Lajos utcai késő római temetőben.*

Madai Ágota¹, Szeniczey Tamás², Marcsik Antónia³, Wilhelm Gábor⁴, B. Tóth Ágnes⁵, Rácz Zsófia⁶, Hajdu Tamás² (¹Magyar Természettudományi Múzeum, Embertani Tár, Budapest, ²Eötvös Loránd Tudományegyetem, Biológiai Intézet, Embertani Tanszék, Budapest, ³Szegedi Tudományegyetem, Biológiai Intézet, Embertani Tanszék, Szeged, ⁴Kecskeméti Katona József Múzeum, ⁵Szegedi Tudományegyetem, Régészeti Tanszék, ⁶Eötvös Loránd Tudományegyetem, Régészeti Intézet): *Gepidák a Tisza mentén – A tisztaugi populáció embertani vizsgálata.*

Kiss Krisztián¹, Líbor Csilla², Szeniczey Tamás¹, Szücsi Frigyes² (¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Biológiai Intézet, Embertani Tanszék, Budapest, ²Szent István Király Múzeum, Székesfehérvár): *A bodajki régió 6–10. századi népességének paleopatológiai és populációtörténeti vizsgálata.*

Évinger Sándor (Magyar Természettudományi Múzeum Embertani Tár, Budapest): *Mosaburg/Zalavár központ népessége a Karoling- és Árpád-korban: a Zalavár-Vársziget Hadrianus templom lelőhely embertani vizsgálatának néhány eredménye.*

Mester Zolt¹, Helene Coqueugnot², Anne-Marie Tillier³, Wilfried Rosendahl⁴, Ronny Friedrich⁵, Albert Zink⁶, Frank Maixner⁷, Olivier Dutour⁸, Bereczki Zsolt⁹, Gasparik Mihály¹⁰, Pálfi György¹¹, Pap Ildikó^{12,13} (¹Eötvös Loránd Tudományegyetem, Régészettudományi Intézet, Óskori és Elő-Ázsiai Régészeti Tanszék, Budapest, ²UMR 5199 PACEA CNRS, Université de Bordeaux, Pessac, France; EPHE-PSL University, Pessac, France, ³UMR 5199 PACEA CNRS, Université de Bordeaux, Pessac, France; UMR 7194 HNHP CNRS/MNHN/UPVD, Paris, France, ⁴Reiss-Engelhorn-Museum, Mannheim, Germany, ⁵Curt-Engelhorn Center Archaeometry, Mannheim, Germany, ⁶Institute for Mummy Studies, EURAC European Academy, Bolzano, Italy, ⁷Institute for Mummies and the Iceman, EURAC European Academy, Bolzano, Italy, ⁸UMR 5199 PACEA CNRS, Université de Bordeaux, Pessac, France; EPHE-PSL University, Pessac, France, ⁹Szegedi Tudományegyetem, Biológia Intézet, Embertani Tanszék, Szeged, ¹⁰Magyar Természettudományi Múzeum, Óslénytani és Földtani Tár, Budapest, ¹¹Szegedi Tudományegyetem, Embertani Tanszék, Szeged, ¹²Magyar Természettudományi Múzeum, Embertani Tár, Budapest, ¹³Eötvös Loránd Tudományegyetem, Embertani Tanszék, Budapest): *A Subalyuk barlangban feltárt késő neandervölgyi leletek direkt datálása.*

David E. Minnikin¹, Oona Y-C. Lee¹, Houdini H.T. Wu¹, Gurdyal S. Besra¹, Gareth Llewellyn², Christopher M. Williams², Heidi Jäger³, Frank Maixner³, Albert Zink³, Mester Zolt⁵, Gasparik Mihály⁵, Pap Ildikó^{6,7}, Pálfi György⁷ (¹Institute of Microbiology and Infection, School of Biosciences, University of Birmingham, Birmingham, UK, ²National Mass Spectrometry Service Centre, School of Medicine, Grove Building, Swansea University, Swansea, UK, ³Institute for Mummy Studies, EURAC Research, Bolzano, Italy, ⁴Eötvös Loránd Tudományegyetem, Régészettudományi Intézet, Óskori és Elő-Ázsiai Régészeti Tanszék, Budapest, ⁵Magyar Természettudományi Múzeum, Óslénytani és Földtani Tár, Budapest, ⁶Magyar Természettudományi Múzeum, Embertani Tár, Budapest, ⁷Szegedi Tudományegyetem, Biológiai Intézet, Embertani Tanszék, Szeged): *Tuberkulózis gyanúja a subalyuki neandervölgyi leleteken: morfológiai és biomolekuláris vizsgálati eredmények.*

403. szakülés, 2022. szeptember 5-én

Ivor Jankovic (*Laboratory for Evolutionary Anthropology and Bioarchaeology, Centre for Applied Bioanthropology, Institute for Anthropological Research, Zagreb, Croatia*): **Integrating Neandertal legacy: From past to present.**

Anita Rapan Papesa (*Vinkovci Municipal Museum, Vinkovci, Croatia*): **Worth knowing – Migration Period graves from Vinkovci.**

Zeljka Bedic (*Anthropological Centre, Croatian Academy of Sciences and Arts, Zagreb, Croatia*): **Gepids from Vinkovci – A bioarchaeological review.**

Mario Novak¹, Mario Caric¹, Ksenija Djukic², Veda Mikasinovic² (¹*Laboratory for Evolutionary Anthropology and Bioarchaeology Centre for Applied Bioanthropology, Institute for Anthropological Research, Zagreb, Croatia*, ²*Centre of Bone Biology, Faculty of Medicine, University of Belgrade, Belgrade, Serbia*): **Old bones, new stories: Bioarchaeological re-evaluation of human osteological remains from the Gepid necropolis of Jakovo-Kormadin.**

Ksenija Djukic, Veda Mikasinovic, Tamara Sarkic (*Centre of Bone Biology, Faculty of Medicine, University of Belgrade, Belgrade, Serbia*): **Bioarchaeology of care: Reconstruction and interpretation of health-related care in ancient populations.**

Veda Mikasinovic, Ksenija Djukic, Petar Milovanovic (*Centre of Bone Biology, Faculty of Medicine, University of Belgrade, Belgrade, Serbia*): **Micro-life of cribra orbitalia – New insights in research of cribrous lesions.**

404. szakülés, 2022. november 2-án

Csorba Gábor (*Magyar Természettudományi Múzeum, Állattár, Budapest*): **Vezetés az MTM mélyraktárában, a montírozott emlősök gyűjteményében.**

Kádár András (*Jane Goodall Intézet Természet- és Környezetvédelmi Egyesület, Budapest*): **Passzold vissza Tesó! – a Jane Goodall Intézet kampánya a gorillákért, amit Dian Fossey ihletett.**

Hajdu Tamás (*Eötvös Loránd Tudományegyetem, Biológiai Intézet, Embertani Tanszék, Budapest*): **A humánevolúció kutatása új utakon – a viselkedéskutatástól a paleogenetikai elemzésekig.**

* * *

A Magyar Biológiai Társaság tisztújítási választást tartott a 2022. június 3-i Közgyűlésén. A küldöttek szavazatai alapján az elnökség tagjai:

Korsós Zoltán (elnök)

Szurdoki Erzsébet Piroska (alelnök)

Barina Zoltán (alelnök)

Hajdu Tamás (főtitkár)

Kovács-Hostyánszki Anikó (főtitkárhelyettes)

Vitályos Gábor Áron (főtitkárhelyettes)

Kisbenedek Tibor (Felügyelő Bizottság elnöke)

Molnár Erika (Felügyelő Bizottsági tag)

Tóth Balázs (Felügyelő Bizottsági tag)

Mecsnóber Melinda

A Magyar Biológiai Társaság Embertani Szakosztálya a 2022. március 18-i 401. szakülésén vezetőségválasztást tartott.

Az új vezetőség tagjai:

Elnök: Pap Ildikó
Titkár: Bereczki Zsolt
Jegyző: Szeniczey Tamás
Tagok: Gyenis Gyula
Hajdu Tamás
János István
Pálfi György
Szathmáry László
Takács Krisztina
Tóth Gábor
Zsákai Annamária

MBT közgyűlési küldöttek: Évinger Sándor
Szeniczey Tamás
Takács Krisztina
Zsákai Annamária

MBT díjbizottsági tag: Takács Krisztina

Bereczki Zsolt

* * *

Pap Ildikó Etelka antropológus, az MTA Antropológiai Osztályközi Tudományos Bizottságának elnöke, a Magyar Biológiai Társaság Embertani Szakosztályának elnöke, a Szegedi Tudományegyetem Embertani Tanszékének kutatója, címzetes tudományos főmunkatársa, a Magyar Természettudományi Múzeum Embertani Tárának nyugalmazott címzetes tájékoztatója Magyar Érdemrend Lovagkereszt (polgári tagozat) kitüntetésben részesült több mint négy évtizedes kiemelkedő szakmai munkájának elismeréseként 2022. augusztus 19-én. Gratulálunk a kitüntetettnek!

Pálfi György

Marsik Antóniát, a Szegedi Tudományegyetem Természettudományi és Informatikai Kar Embertani Tanszékének nyugalmazott egyetemi docensét a Magyar Biológiai Társaság Hermann Ottó-díjával tüntették ki 2022. június 3-án. A díj átadást követően, az MBT hagyományaihoz híven, a díjazott előadást tartott a jelenlevőknek, „Speciális fertőző megbetegedések csonttani manifesztációi” címmel. A díjazottnak szívből gratulálunk!

Pap Ildikó

* * *

Az első nemzetközi „ICEPT” (International Congress on the Evolution and Paleoepidemiology of Tuberculosis) rendezvényt (1997, Szeged, szervezők: Pálfi György, Olivier Dutour, Deák Judit), majd a 10 évvel későbbi másodikikat (ICEPT2, 2012, Szeged, szervezők Pálfi Gy. és munkatársai) követően 2022. július 5–6-án sikerrel rendezték meg Szegeden az „ICEPT-3 – Tuberculosis in Evolution” konferenciát. A rendezvény szervező bizottságának tagjai Pálfi György (Szeged), Olivier Dutour (Bordeaux, Paris), Christophe Sola (Paris), Albert Zink (Bolzano, München), Pap Ildikó (Szeged, Budapest) és Hajdu Tamás (Budapest) voltak. A házigazda a SZTE Embertani Tanszéke helyi szervezőbizottságának vezetőkoordinátora, Spekker Olga volt.

2022-ben változás történt az ELTE TTK Embertani Tanszék élén: 2022 augusztusától a tanszék vezetését Vellainé Takács Krisztinától Hajdu Tamás egyetemi docens vette át.

2022 őszén tovább folytatódott a Mohácsi Nemzeti Emlékhelyen a III. számú tömegsír feltárása. A Janus Pannonius Múzeum régész igazgatója, Bertók Gábor irányította projekt terepantropológiai feladatait Pálfi György tanszékvezető egyetemi docens (SZTE Embertani Tanszék) koordinálta. A hazai antropológia történetében egyedi, sokezer órás terepmunka, amelynek oroszánrészt az SZTE Embertani Tanszék munkatársai és hallgatói végezték, 2022 október végén sikerrel befejeződött, 2022 novemberétől pedig elkezdődött Szegeden a csontmaradványok várhatóan több évig tartó laboratóriumi vizsgálata.

Pálfi György

* * *

Beszámoló
az Európai Antropológiai Társaság 22. Nemzetközi Kongresszusáról
(Vilnius University, Vilnius, Litvánia – 2022. augusztus 24–26.)

Az Európai Antropológiai Társaság (EAA) 22. nemzetközi kongresszusát 2022. augusztusában Vilniusban, Litvániában tartotta. A kongresszus elnöke és főszervezője Professzor Janina Tutkuvienė volt. Az EAA kongresszusa az International Society for the Study of Human Growth and Clinical Auxology 15. nemzetközi és az 5. International Conference of Evolutionary Medicine rendezvényével együtt került megrendezésre az Egyetem vilniusi kampuszán.

A kongresszus előadásait és posztereit a következő szekciókban hallgathattuk, illetve tekinthettük meg: „Humans and Environment”, „Applied Anthropology”, „Growth, Development and Aging”, „Bioarchaeology”, „Human Evolution” és „Biopsychosocial Studies”.

Az EAA kongresszus meghívott előadói az auxológia, az öregedés, a paleopatológia és a humánevolúció következő témaköreiben tartottak előadásokat: Noel Cameron (Loughborough University, UK) – „Child growth and armed conflict”; Charlotte Roberts (Durham University, UK) – „Human variation and adaptation in a changing world: perspectives from the past using palaeopathology”; Wulf Schiefenhövel (Max Planck Institute for Biological Intelligence, Németország) – „From Stone Age to computer in two generations: dramatic cultural change in Highland Papua as proof of the plasticity of the human brain”; Sylvia Kirchengast (University of Vienna, Ausztria) – „Motherhood in a changing world: the challenge of female reproduction from the viewpoint of evolutionary anthropology”; Christopher Kuzawa (Northwestern University, USA) – „Prenatal nutrition as an influence on adult health: strategies for harnessing a challenging policy lever”.

A szakmai programok után mellett az évben is számos társasági programot kínált az EAA kongresszus a résztvevők számára, ahol lehetőségünk lehetett a külföldi kollégáinkkal részletesebben megbeszélni kutatási témáinkat, eredményeinket.

Az EAA új vezetőségét már 2022 augusztusáig megválasztotta a Társaság tagsága, illetve az EAA Tanácsa, így a kongresszuson már az új Tanács (Council) és az új Elnökség (Board) ülésezett. Az új Elnökség tagjai a 2022 és 2024 közötti időszakra a következők: elnök – Professzor Maria Kaczmarek (Lengyelország), alelnökök – Professzor Jesper Boldsen (Dánia), Professzor Noel Cameron (Nagy Britannia), Professzor Michael Hermanussen (Németország), Professzor Nicholas Mascie-Taylor (Nagy Britannia), Professzor Janina Tutkuvienė (Litvánia), titkár – Zsákai Annamária (Magyarország).

2024-ben Horvátországban, Sibenik-ben, Professzor Sasa Missoni szervezésében kerül megrendezésre a 23. EAA kongresszus. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Embertani Tanszéke nyerte el annak a jogát, hogy az EAA alapításának 50. évfordulója alkalmából rendezendő, 24. EAA kongresszust Budapesten megszervezze.

Zsákai Annamária

TARTALOM – CONTENTS

Eredeti közlemények – Original papers

- KUSTÁR Á. – GERBER D. – FÁBIÁN SZ. – KÖHLER K. – MENDE B. G. – SZÉCSÉNYI-NAGY A. – KISS V.: Bronzkori nő szobrászi arckonstruktója Balatonkeresztúr-Réti-dűlő lelőhelyről – *Facial reconstruction of a Bronze Age woman from Balatonkeresztúr-Réti-dűlő site (Western-Hungary)* 3
- MADAI Á. – RÁCZ ZS. – SZENICZEY T. – MARCSIK A. – B. TÓTH Á. – WILHELM G. – HAJDU T.: Tiszaug-Országúti bevágás gepida kori népességének történeti embertani vizsgálata – *Biological anthropological investigation of the Gepid Period population of Tiszaug-Országúti bevágás* 17
- KUSTÁR Á. – FEHÉR T. – SÁNTHA I. – ADAMOV D. – HARASTI P. R. – BODNAR M.: Szinte élő őseink – Egy magyar honfoglaló és kortárs leszármazottjának története – *Our almost living ancestors – The story of a Hungarian conqueror and his contemporary descendant* 41
- TURTÓCZKI J. – BULLA L. – SÁMUEL D.: Északkelet-magyarországi 10–13. századi népességek demográfiai állapota – *Demographic conditions of 10–13th century populations in North-eastern Hungary* 59
- HEGYI A. – GARA B.: A csigolyák nyúlványait érintő fejlődési rendellenességek – *Developmental disorders affecting the vertebral processes* 65
- RÁTZ-SULYOK F. ZS. – ANNÁR D. SZ. – ZSÁKAI A.: 8–17 éves gyermekek légzésfunkciós és testszerkezeti mutatói kapcsolatának vizsgálata – *The relationship of body structural and respiratory parameters in children aged 8–17* 75
- PhD tézisek – PhD theses**
- FEHÉR V. P.: A női nemi hormonok koncentrációja és a testösszetétel életkori összefüggései – *Concentration of female sex hormones and its relation with body composition* 89
- VÁRADI O. A.: Lipid biomarkerek HPLC-HRMS vizsgálata történeti embertani minták tbc diagnosztikája során – *Development of lipid biomarker-based diagnostic method for TB research in archaeological samples via HPLC-HRMS* 97
- Kutatásmódszertan – Research methodology**
- ZSÁKAI A. – TÓTH E. – VARRÓ P. – KORONCZAI B. – MOLNÁR K.: Ajánlás a gyermekek tápláltsági állapotának otthoni becsléséhez – Az MTA-ELTE Egészségtudatos Gyermekekért Kutatócsoport által kidolgozott új módszer bemutatása – *Suggestion for nutritional status assessment in children at home – the introduction of a new method constructed by the MTA-ELTE Health Promotion and Education Research Team* 109

A magyar antropológia története – History of the Hungarian anthropology	
FARKAS L. GY.: Ötven év a Szegedi Tudományegyetem Embertani Tanszékén – <i>50 years in the Department of Biological Anthropology, University of Szeged</i>	113
Köszöntések – Salutations	
FARKAS L. GY.: Kralovánszky Alánné Éry Kinga köszöntése – <i>Salutation to dr Kralovánszky Alánné dr Kinga Éry</i>	121
PÁLFI GY.: Farkas Gyula köszöntése – <i>Salutation to Prof. Gyula Farkas</i>	123
Megemlékezések – Commemorations	
KUSTÁR Á. – MAKRA SZ.: Árpás Károly (1926–2022)	125
Hírek – News	130